

RUIMTE VOOR RECONSTRUCTIE

Theo Vogelzang

De reconstructieprovincies (Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel, Utrecht) werken momenteel, samen met belanghebbende partijen in het landelijk gebied, aan reconstructieplannen voor 12 gebieden op hun grondgebied. De uitvoering van deze plannen moet dit jaar beginnen. De reconstructiegebieden zijn in de plannen opgedeeld in landbouwontwikkelingsgebieden, verwervingsgebieden en extensiveringsgebieden. Het is de bedoeling dat een aantal intensieve veehouderijbedrijven de komende jaren vanuit de extensiveringsgebieden verplaatst naar de ontwikkelingsgebieden. In opdracht van het Ministerie van LNV onderzocht het LEI de invloed van de autonome ontwikkelingen in de intensieve veehouderij en van recente ontwikkelingen inzake het nieuwe mestbeleid en de Kaderrichtlijn Water op het proces van bedrijfsverplaatsingen naar ontwikkelingsgebieden.

Autonome en beleidsmatige ontwikkelingen

De afname van het aantal bedrijven in de intensieve veehouderij in ons land zal de komende jaren naar verwachting ongeveer 3,5% per jaar bedragen. Het nieuwe mestbeleid zal, samen met de autonome ontwikkelingen, in de periode 2002-2009 tot een afname van de varkensstapel van 7 (vleesvarkens) tot 8 % (zeugen) leiden. In de pluimveehouderij zijn dat 20% voor de vleeskuikens en 15% voor de leghennen. Dit is minder dan op basis van een strikte invulling van de Europese milieunormen verwacht mag worden. Het verschil wordt gevormd door de inschatting van de mogelijkheden voor mestbewerking, -verwerking en -export. De relatie tussen de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Reconstructiewet is voor niet-grondgebonden intensieve veehouderijbedrijven slechts in beperkte mate aanwezig. Door technische maatregelen als luchtwassers en mestbewerking en -verwerking is de uitstoot van schadelijke stoffen vanuit deze bedrijven goed te beperken. Aan de andere kant zal de KRW naar verwachting wel leiden tot extra druk op de mestmarkt, vanwege de kleinere plaatsingsruimte voor stikstof en fosfaat. Hiermee zal ook de druk op het aantal dieren in ons land toenemen. Verwacht wordt dat hiervan voornamelijk de grondgebonden bedrijven gevolgen zullen ondervinden. Een (beperkt) effect richting bedrijfsverplaatsingen van niet-grondgebonden bedrijven zal echter ook aanwezig zijn. Over de omvang van de effecten van de KRW kan nu nog geen uitspraak worden gedaan, omdat die sterk af zullen hangen van de gekozen normstelling.

Modelmatige berekening bedrijfsverplaatsingen

In het kader van het onderzoek is een model ontwikkeld, waarmee op basis van bedrijfsstructurele kenmerken uit de Landbouwtelling (leeftijd van de ondernemer, opvolgingssituatie, bedrijfsgrootte, specialisatiegraad, grondeigendom, grondprijs en uitbreidingsinvesteringen) is ingeschat hoeveel bedrijven maximaal zouden willen verplaatsen uit de extensiveringsgebieden. Volgens dit model komen 339 bedrijven in de extensiveringsgebieden potentieel in aanmerking voor hervestiging. Dat is bijna 40% van het totale aantal intensieve veehouderijbedrijven in die gebieden. Per reconstructiegebied verschilt het percentage potentiële hervestigers: het ligt tussen de 28 en 46%. Het feitelijk te verwachten aantal bedrijfsverplaatsingen uit de extensiveringsgebieden is daarmee nog niet bekend. Andere factoren die hierbij een rol spelen zijn de financiële positie van het bedrijf, het investeringsritme en het aantal locaties per bedrijf. Deze factoren bepalen uiteindelijk of bedrijven daadwerkelijk gaan verplaatsen. Feitelijke verplaatsing zal uiteraard ook nog afhangen van het beleid en de beschikbare financiën van de betrokken overheden (Rijk, provincies, gemeenten). Volgens de uitkomsten van expertmeetings en indicaties van de reconstructiecommissies moet de kans op daadwerkelijke bedrijfsverplaatsing op ongeveer 50% ingeschat worden. Het te verwachten aantal bedrijfsverplaatsingen uit de extensiveringsgebieden zou daarmee op ongeveer 170 uitkomen.

Aanbevelingen

Ter ondersteuning van het reconstructieproces kunnen de volgende aanbevelingen geformuleerd worden:

- het proces van verplaatsen en samenvoegen van intensieve-veehouderijlocaties op één hoofdlocatie kan gefaciliteerd worden door het instellen van een overkoepelende verplaatsingsregeling voor alle reconstructiegebieden, uiteraard voorzien van een adequaat budget. De regie en de uitvoering van deze regeling zou in handen gelegd kunnen worden van de provincies;
- om het verplaatsen van bedrijven te bevorderen, is er bij het zoeken naar en het ontwikkelen van locaties voor nieuwvestiging en -uitbreiding naast financiële steun behoefte aan flankerend beleid. Hierbij kan gedacht worden aan het instellen van een aanwijzingsbevoegdheid voor de reconstructiecommissies om de genoemde locaties daadwerkelijk op te kunnen eisen;
- inperking van de ontwikkelingsgebieden naar kleinere stergebieden lijkt een optie om het zoekproces naar geschikte nieuwvestigingslocaties te bevorderen. Nadeel kan echter zijn dat hierdoor de grondprijs van de nieuwvestigingslocaties zal toenemen en daarmee de kosten van nieuwvestiging;
- naast de kosten van verplaatsing bepalen de opbrengsten van de verkoop van vrijkomende grond het financiële plaatje van een verplaatsing. Hierbij moet onderscheid gemaakt worden naar de kleur van de oorspronkelijke locatie: groen blijft agrarisch, rood wordt bebouwd. Is de vrijkomende locatie rood, dan zijn de opbrengsten hoger dan bij een groene locatie. In het geval van een rode locatie is vanuit de overheid vooral flankerend beleid voor de nieuwvestigingslocatie nodig. Betreft het een groene locatie, dan is tevens extra financiële steun noodzakelijk;
- het model voor het schatten van het aantal bedrijfsverplaatsingen zou door de provincies nog aan een gevoeligheidsanalyse onderworpen kunnen worden. De provincies kunnen voor de verschillende gebieden aangeven welke aanvullende voorwaarden zij eventueel zouden willen implementeren en doorgerekend willen zien.

Meer informatie:

Rapport 4.05.01 *Ruimte voor Reconstructie; Over de invloed van autonome en recente beleidsmatige ontwikkelingen op het aantal bedrijfsverplaatsingen in het kader van de reconstructie*